

Läraren som blev världsberömd författare

Berättelse

Selma Lagerlöf föddes den 20 november 1858 på gården Mårbacka i Värmland. Redan som barn hade hon en skada i höften, vilket gjorde att hon haltade när hon gick. Eftersom hon inte kunde springa och leka som de andra barnen, satt hon ofta inne och lyssnade på sagor och berättelser. Där föddes hennes kärlek till orden.

När Selma var ung bestämde hon sig för att bli lärare, trots att hennes far inte ville det. Hon flyttade till Stockholm och utbildade sig, och sedan fick hon arbete på en flickskola i Landskrona. På dagen undervisade hon eleverna, men på kvällarna och nätterna satt hon i sitt lilla rum och skrev. Hon arbetade i flera år på en berättelse om människorna i Värmland.

År 1891 kom hennes första bok, *Gösta Berlings saga*. Boken var helt annorlunda än andra böcker på den tiden, eftersom språket var fullt av fantasi, sagor och starka känslor. Till en början var många kritiker tveksamma, men snart förstod läsarna att något nytt hade hänt i svensk litteratur. Selma kunde äntligen sluta som lärare och bli författare på heltid.

Hennes mest kända bok blev *Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige*. Den handlar om en stygg pojke som förvandlas till en pyssling och flyger över hela landet på ryggen av en tamgås. Boken skrevs faktiskt som en läsebok i geografi, så att barnen skulle lära sig om Sveriges landskap. Trots att den var en skolbok blev den älskad av läsare i hela världen och har översatts till många språk.

År 1909 fick Selma Lagerlöf Nobelpriset i litteratur. Hon var den första kvinnan i världen som fick det priset, vilket gjorde henne berömd överallt. Med prispengarna köpte hon tillbaka Mårbacka, gården där hon var född och som familjen tidigare hade tvingats sälja. Några år senare, 1914, blev hon också den första kvinnan i Svenska Akademien.

Selma Lagerlöf var inte bara författare. Hon brydde sig om människor och om världen omkring sig. När nazisterna tog makten i Tyskland levde där en judisk författare som hette Nelly Sachs. Strax innan Selma dog hjälpte hon Nelly och hennes mor att fly till Sverige, vilket räddade deras liv. Selma Lagerlöf dog på Mårbacka den 16 mars 1940. Hennes böcker läses fortfarande, och hennes ansikte fanns länge på den svenska tjugolappen.

Ordlista

ORD	FÖRKLARING
en skada	när en del av kroppen är trasig eller skadad
att halta	att gå ojämnt för att ett ben inte fungerar bra
att utbilda sig	att studera för att lära sig ett yrke
en flickskola	en skola bara för flickor

ORD	FÖRKLARING
att undervisa	att lära ut till elever
annorlunda	inte som de andra; på ett nytt sätt
en kritiker	en person som bedömer böcker eller konst
tveksam	osäker; inte säker på om något är bra
att förvandlas	att bli något helt annat
en pyssling	en mycket liten sagofigur
en tamgås	en gås som lever på en bondgård
att översätta	att göra om en text till ett annat språk
att fly	att lämna en farlig plats snabbt
judisk	som tillhör det judiska folket

Läsförståelsefrågor

1. Varför satt Selma ofta inne och lyssnade på berättelser när hon var barn? a) Hon tyckte inte om att vara ute. b) En skada i höften gjorde det svårt för henne att springa och leka. c) Hennes föräldrar ville inte att hon skulle gå ut.
2. Vad gjorde Selma på dagarna medan hon ännu inte var författare på heltid? a) Hon arbetade som lärare i en skola. b) Hon reste runt i Sverige. c) Hon skrev böcker hela dagarna.
3. Hur reagerade kritikerna först på *Gösta Berlings saga*? a) De blev genast mycket glada. b) De förstod inte boken alls. c) Flera av dem var osäkra på den.
4. Varför skrev Selma boken om Nils Holgersson från början? a) Den skulle vara en skolbok om Sveriges landskap. b) Hon ville berätta om sin egen barndom. c) Hon ville skriva en bok om djur i Afrika.
5. Vad gjorde Selma med pengarna från Nobelpriset? a) Hon byggde en ny skola. b) Hon köpte tillbaka sin barndomsgård. c) Hon reste jorden runt.
6. Stämmer påståendena med texten? Svara **ja**, **nej** eller **det står inte i texten**. a) Selma Lagerlöf var den första kvinnan som fick Nobelpriset i litteratur. b) Selma gillade sin tid som lärare och saknade den hela livet. c) Selma hjälpte en judisk författare att komma till Sverige.
7. Boken om Nils Holgersson lästes bara i Sverige. Stämmer det? Förklara med hjälp av texten.
8. Vad menas i texten med att "något nytt hade hänt i svensk litteratur"? Förklara med egna ord.
9. Skriv två saker som visar att Selma Lagerlöf var en person som tänkte på andra människor.
10. Selma fick mycket beröm under sitt liv, men i texten nämns också att hon var "den första" flera gånger. Varför tror du att just det var viktigt på den tiden?

Facit

1. b
2. a
3. c
4. a
5. b
6. 1. ja, b) det står inte i texten, c) ja
7. Nej, det stämmer inte. Boken översattes till många språk och blev älskad av läsare i hela världen.
8. Exempel på svar: Hennes sätt att skriva var annorlunda, med mycket fantasi, sagor och känslor. Ingen hade skrivit riktigt så förut, så hon förändrade hur svenska böcker kunde se ut.
9. Exempel på svar: Hon brydde sig om människor och om världen, och hon hjälpte Nelly Sachs och hennes mor att fly till Sverige och räddade deras liv.
10. Exempel på svar: På den tiden var det ovanligt att kvinnor fick höga utmärkelser eller plats i viktiga sällskap. Att hon var först visade att kvinnor kunde nå lika långt som män.

Bedöm öppna svar efter innehåll, inte efter exakt formulering.

FÖR LÄRAREN

Texten passar bra för att arbeta med tema kvinnors rättigheter och vägen till ett yrke. Diskutera gärna hur Selma kombinerade arbete och dröm. Inferensfrågorna 8 och 10 kräver att eleverna läser mellan raderna.

Diskussionsfrågor

- Selma drömde om att bli författare redan som barn. Hade du en dröm som barn? Vilken?
- Selma arbetade som lärare på dagen och skrev på natten. Hur är det att göra två saker samtidigt? Har du provat?
- Varför tror du att en bok som Nils Holgersson kan bli älskad i många olika länder?
- Selma hjälpte människor som var i fara. Vad kan en vanlig person göra för att hjälpa andra i svåra tider?
- **Skriv (5 meningar):** Berätta om en person som du beundrar. Vad har personen gjort, och varför tycker du om hen?

Källor och faktagranskning

- Selma Lagerlöf – Wikipedia (svenska): https://sv.wikipedia.org/wiki/Selma_Lagerlöf
- Selma Lagerlöf – Svenskt kvinnobiografiskt lexikon (skbl.se): <https://skbl.se/sv/artikel/SelmaLagerlof>

- Selma O L Lagerlöf – Svenskt Biografiskt Lexikon (Riksarkivet): <https://sok.riksarkivet.se/sbl/Presentation.aspx?id=10922>
- Selma Lagerlöf – Litteraturbanken: <https://litteraturbanken.se/red/forfattare/LagerlofS/presentation/>
- Nelly Sachs – Wikipedia: https://en.wikipedia.org/wiki/Nelly_Sachs

Fakta granskad i juni 2026. Nyckelfakta: Selma Ottilia Lovisa Lagerlöf föddes 20 november 1858 på gården Mårbacka i Östra Ämtervik, Värmland, och dog där 16 mars 1940. Hon hade en skada i höften sedan barndomen och rörde sig med hälta. Hon utbildade sig till lärare i Stockholm (1882–1885) och arbetade som lärarinna i Landskrona 1885–1895. Debutromanen "Gösta Berlings saga" kom 1891. "Nils Holgerssons underbara resa genom Sverige" (1906–1907) skrevs ursprungligen som en läsebok i geografi för skolan. Hon fick Nobelpriset i litteratur 1909 (första kvinnan) och valdes in i Svenska Akademien 1914 (första kvinnan). Med Nobelpengarna köpte hon tillbaka Mårbacka. Strax före sin död hjälpte hon den judiska författaren Nelly Sachs och hennes mor att fly från Nazityskland till Sverige 1940. Mindre osäkerhet: den exakta medicinska orsaken till hennes barndomsförslamning beskrivs olika i olika källor; här anges enbart att hon hade en höftskada och hälta, vilket källorna är överens om.

Berättelser om svenskar · läromedel för svenska som andraspråk. Skapat inom Läromedelsprojektet. Senast uppdaterad 2026-06-12.